

ANDRZEJ EDWARD GODEK – KRAKÓW

TESTAMENTY PROBOSZCZÓW DOBRZECHOWSKICH Z PIERWSZEJ POŁOWY XIX WIEKU

Wstęp

W rękopisie zawierającym opis diecezji krakowskiej z 1776 roku uwzględniony został dekanat strzyżowski. Zgodnie ze sporządzonym wyliczeniem należało do niego 10 parafii: Wielopole Skrzyńskie, Pstrągowa, Czudec, Połomia, Niebylec, Lutcza, Strzyżów, Łęki Strzyżowskie, Niewodna oraz Dobrzechów. Ostatnia z wyliczonych stanowiła przy tym najliczniejszą pod względem liczby parafian (ok. 3000 osób), co wynikało z przynależenia do niej aż 10 wsi: Dobrzechowa, Wysokiej Strzyżowskiej, Grodziska, Zawadki, Różanki (części), Markuszowej, Kożuchowa, Kalemby, Kozłówka oraz Tułkowic. Wspomniany opis sytuuje ponadto parafię wśród najlepiej uposażonych w dekanacie¹. Niemal do schyłku XVIII wieku prawo prezenty przysługiwało opatom z klasztoru cysterskiego w Koprzywnicy. Kasata opactwa oraz przejęcie jego dóbr, obejmujących również wsie należące do parafii Dobrzechów, na rzecz majątku państwowego skutkowały

ANDRZEJ EDWARD GODEK – doktor nauk humanistycznych w dyscyplinach: historia (2021) oraz nauki o sztuce (2023). Absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Kleryk Zgromadzenia Księża Misjonarzy. ORCID: 0000-0002-3890-7260. Kontakt: andres.godek@gmail.com.

1. Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie [dalej: AKMKr], b.syg., Descriptio Ecclesiarum Parochialium et Beneficiorum in Dioecesi Cracoviensi Parte Cisvistulana (...) facta Anno Domini 1776, k. 53r.

ostatecznie przejściem prawa prezenty w ręce Ignacego Skrzyńskiego, właściciela miasteczka Strzyżowa z przyległościami.

Położyło to kres wielowiekowym związkom parafii dobrzechowskiej z klasztorem koprzywnickim. Jednocześnie zmiany wprowadzone wskutek reform józefińskich przełożyły się na odejście od staropolskich wystawnych pogrzebów. Już w 1776 roku na mocy uniwersału wprowadzono pierwsze obostrzenia. Zdaniem cesarzowej Marii Teresy wydatki przeznaczane na wystawne pochówki bez potrzeby pochłaniały fundusze, które powinny trafić do dziedziców. Przełożyło się to ponadto na redukcję możliwości odprawiania egzekwii oraz zakaz stosowania katafalków. Kolejne reformy nastąpiły w latach 1778, 1780, 1782 oraz 1784. Nowe przepisy dotyczyły także samego przebiegu pogrzebu. Parafie zobowiązane zostały do posiadania kilku trumien różnych wielkości, przeznaczonych do wielokrotnego wykorzystania. Ciało zmarłego umieszczano w lnianym worku, a następnie złożono w grobie. Od 1785 roku ograniczono także możliwość organizacji konduktów żałobnych. Z czasem niektóre ze wspomnianych radykalnych reform zostały zniesione.

Nadzór sprawowany nad Kościołem przyczynił się jednocześnie do tego, że sprawy spadkowe duchowieństwa dla części Galicji, w której znalazł się Dobrzechów, procedowane były przed Sądem Szlacheckim w Tarnowie. W wyniku tego, wśród wytworzonych przez tę instytucję akt odnaleźć można testamenty oraz rachunki za pogrzeby wszystkich proboszczów dobrzechowskich aktywnych w 1. połowie XIX wieku. Źródła te wskazują, że niejako wbrew obowiązującym przepisom nadal kultywowano niektóre elementy obecne podczas wystawnych staropolskich pogrzebów. Stanowiące przedmiot niniejszej edycji źródłowej testamenty wskazują natomiast, że na ogół zmarli duchowni cały majątek przeznaczali na rzecz uposażenia swoich krewnych i przyjaciół, a niewielką rolę odgrywała w 1. połowie XIX wieku dbałość o zapisy dobroczynne i na rzecz parafii.

Pierwszym duchownym, którego zarząd nad parafią dobrzechowską przypadł na okres niewoli narodowej, był ks. Wojciech Atteński. (notowany również jako Ateński oraz Atyski) Urodził się on ok. 1727 roku w Słupi, w palatynacie krakowskim. Był absolwentem Akademii Krakowskiej oraz wychowankiem seminarium duchownego prowadzonego przez Zgromadzenie Księża Misjonarzy w Krakowie na Stradomiu. Proboszczem dobrzechowskim został w 1771 roku w skutek rezygnacji ks. Ignacego Strzałkowskiego, który objął beneficjum w Makowie. Na swojego następcę wskazał rzeczzonego ks. Atteńskiego, który został zaakceptowany na tej

funkcji przez opata koprzywnickiego Krzysztofa Bogorię Stadnickiego². Objęcie probostwa dobrzechowskiego nastąpiło 18 sierpnia 1771 r.³

Ks. Atteński pracował w parafii do swojej śmierci, która nastąpiła 17 stycznia 1802 r. w Dobrzechowie w wieku 76 lat z przyczyn naturalnych⁴. Ostatnią wolę spisał 12 kwietnia 1800 r. w obecności swojej siostry Zofii Ciesielskiej oraz dwóch przyjaciół: Józefa Wyrzykowskiego i Wincentego Łady Łazowskiego. Cały swój majątek zapisał wówczas rzeczzonej siostrze. Już wcześniej ks. Atteński wspierał swoją rodzinę. Zapewne właśnie za jego sprawą mąż Zofii Andrzej Ciesielski (zm. w 1791 roku w Dobrzechowie), a następnie ich synowie Wojciech i Feliks stali się dzierżawcami licznych majątków w okolicy Dobrzechowa, utrzymywali także bliskie kontakty z kolejnymi miejscowymi duszpasterzami. Dnia 2 lutego 1801 r. ks. Atteński sporządził nowy testament w obecności tych samych świadków oraz Wincentego Oraczewskiego. W odróżnieniu od pierwszego, sporządzonego w języku polskim, drugi spisano po łacinie. Duchowny podtrzymał wolę przekazania całego majątku swojej siostrze. Wyraził ponadto pragnienie zaproszenia na pogrzeb licznego duchowieństwa, rozdania jałmużny ubogim oraz przystrojenia kościoła na czas egzekwii. Wykonawcą ostatniej woli mianowany został Feliks Ciesielski, siostrzeniec zmarłego, któremu powierzono troskę o sprawy materialne, zaś odpowiedzialność za aspekty religijne podjąć miał ks. Józef Chmurowicz, proboszcz sąsiedniej parafii w Niewodnej⁵.

Po śmierci ks. Atteńskiego w 1802 roku funkcję proboszcza powierzono ks. Aleksandrowi Zbyszowskiemu (notowanemu także jako Zbyszewski oraz Aleksander Starza de Łukowo Zbyszewski)⁶. Nie cieszył się uznaniem ani ze strony parafian, ani lokalnego duchowieństwa. Zapewne też z tego powodu w niedługim czasie,

2. AKMKr, sygn. AOff 201, Acta actorum Consistorii G[e]n[er]alis Cracoviensis sub officialatu Illustrissimi R[everen]d[issi]mi D[omi]ni Francisci de Potkana Potkański Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopi Patarensis Suffraganei Canonici Vicarii in Spiritualibus et Officialis Generalis Cracoviensis Anno D[omi]ni 1771 conscripta, k. 82v-83v.
3. AKMKr, b.sygn., Descriptio Ecclesiarum Parochialium et Beneficiorum in Dioecesi Cracoviensi Parte Cisvistulana (...) facta Anno Domini 1776, k. 53r.
4. Archiwum Parafii pw. św. Stanisława w Dobrzechowie [dalej: APD], b.sygn., Metrica pagi Dobrzecchow ab A.D. 1784. Tom I, s. 317.
5. Archiwum Narodowe w Krakowie [dalej: ANK], Sąd Szlachecki w Tarnowie [dalej: FNT], sygn. succ. 1446, [Testament ks. W. Atteńskiego z 1801 r.].
6. W księdze chrztów dla wsi Wysoka Strzyżowska przy sakramentach udzielonych 12 VI 1802 r. dodano dopisek wskazujący, że miały one miejsce „post canonicam institutionem et introductionem P. A.R. Alexandri Starza de Łukowo Zbyszewski ad praep[os]iturae Dobrzecховiensem”. APD, b.sygn., Liber VI Natorum, Copulatorum et Mortuorum pagi Markuszowa, s. 33; Archiwum Parafii pw. św. Józefa w Wysokiej Strzyżowskiej, b.sygn., Liber V Natorum, Copulatorum et Mortuorum pagi Wysoka, s. 116.

bo już w 1807 roku opuścił Dobrzechów⁷. Jest on ponadto jedynym proboszczem omawianej parafii w 1. połowie XIX wieku, który nie pełnił funkcji do swojej śmierci. Ponadto w zbiorach akt po Sądzie Szlacheckim w Tarnowie brak jest jego dokumentacji spadkowej, nie odnaleziono również sporządzonego przezeń testamentu⁸.

Nowym proboszczem mianowany został jeszcze w 1807 roku ks. Franciszek Ksawery Jabłonowski – kanonik kapituły włocławskiej, urodzony w Wiśniowej w 1767 roku, a pełniący od 1793 roku funkcję proboszcza w Pobiedzisku⁹. Duchowny był jednocześnie właścicielem znacznego majątku w pobliżu Dobrzechowa – należały doń wówczas wsie składające się na parafię Niewodna oraz miasteczko Wielopole Skrzyńskie z okolicznymi miejscowościami. Według ustaleń ks. Ludwika Grzebieńa SJ, ks. Jabłonowski mieszkał przede wszystkim w swoim rodzinnym dworze we Wiśniowej, zaś do Dobrzechowa dojeżdżał jedynie podczas świąt i niedziel¹⁰. Duchowny zmarł 5 lutego 1817 r. Pogrzeb, któremu przewodniczył ks. Jakub Pyzowski, odbył się 10 lutego w kościele w Niewodnej, gdzie jako kolator został pochowany¹¹. W aktach spadkowych brak jest rachunków związanych z pochówkiem, jednak spodziewać się można, że liturgia i egzekwie miały uroczysty charakter.

Testament ks. Jabłonowskiego sporządzony został 25 lipca 1816 r. w Wiśniowej, w obecności dwóch świadków – Józefa Gostwickiego oraz Piotra Żuławskiego. Spadkobiercą znacznego majątku duchowny uczynił swojego bratanka, Franciszka Jabłonowskiego. Pozostałym bratankom ofiarował po 15.000 złp, a bratanicy jako żonie dość zamożnego Stanisława Skarbka zapisał porcelanę. Najważniejszym elementem rozporządzenia stał się akt darowizny, jakiego duchowny dokonał na rzecz Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku. Wspierając działalność dobroczynną prowadzonego przez siostry zakładu, ofiarował im wieś Kalembinę, zastrzegając, iż ta nigdy nie może im zostać odebrana. W przypadku likwidacji

7. L. Grzebień, *Dzieje kościelne parafii Dobrzechów*, Kraków 2004, s. 139.

8. ANK, b.sygn., Indeks do akt spadkowych Sądu Szlacheckiego w Tarnowie, *passim*.

9. Archiwum Diecezjalne we Włocławku, sygn. 8129, S. Chodyński, Katalog prałatów i kanoników włocławskich, s. 316; AKMKr, sygn. AEp 120, Volumen I actorum curiae episcopalis Cracoviensis sub regimine Celsissimi Principis R. D. Felicis Pauli Turski, episcopi Cracoviensis, ducis Severiae, a 3 VI 1791 ad 19 XII 1794 observatorium, k. 129v-130v; J. Szczepaniak, *Spis prepozytów i plebanów diecezji krakowskiej (XVIII w.)*, Kraków 2008, s. 117; J. Wiśniewski, *Dekanat miechowski*, Radom 1917, s. 168; A. Motyka, *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne*, „Zwiastowanie”, 2022, nr 3, s. 161; J. Szczepaniak, *Katalog kleryków seminarium stradomskiego (1732-1800)*, Kraków 2006, s. 64.

10. L. Grzebień, *Dzieje parafii w Niewodnej*, Rzeszów 2003, s. 22.

11. Archiwum Parafii pw. św. Anny w Niewodnej [dalej: APN], b.sygn., Liber natorum, copulatorum et mortuorum pro pago Niewodna ad anno 1784, s. 32.

lub przeniesienia domu miała powrócić do legalnego spadkobiercy majątku, który zobowiązany został w takim przypadku do kupowania lekarstw i rozdawania ich ubogim mieszkańcom wsi należących dawniej do duchownego. Wśród zapisów znalazły się darowizny na rzecz okolicznych parafii. Kościół dobrzechowski otrzymał kielich, patenę i wszystkie ornaty stanowiące własność ks. Jabłonowskiego, a ponadto zapis 1.000 złp na rzecz corocznego odprawiania oficjum w intencji zmarłego. Kościół w Niewodnej otrzymał natomiast dwóch poddanych z Niewodnej Dolnej. Duchowny zapisał ponadto 2.000 złp szpitalowi w Wielopolu Skrzyńskim oraz taką samą kwotę Józefowi Chłędowskiemu na rzecz jego edukacji. W testamencie swoim ks. Jabłonowski polecił ponadto sprzedać tabakierę i zegarki. Dochód z tych transakcji miał zostać ofiarowany bernardynom jako wsparcie w staraniach o kanonizację św. Jana z Dukli bądź na ozdobę jego grobu. Osobny spis wskazuje, że duchowny zostawił po sobie 5 tabakier oraz 2 zegarki o łącznej wartości 1.859 fl¹². Nadmienić należy, że oprócz akt Sądu Szlacheckiego w Tarnowie, jednobrzmiący egzemplarz rozporządzenia ostatniej woli zachował się także w Archiwum Sióstr Miłosierdzia w Krakowie¹³.

Jeszcze w 1817 roku następcą ks. Jabłonowskiego został dotychczasowy proboszcz parafii Odrzykoń ks. Florian Winkler, dawny dziekan dekanatu Krosno oraz wicerektor Seminarium Duchownego w Przemyślu¹⁴. Duchowny zmarł zaopatrzony sakramentami 30 marca 1827 r. w Dobrzechowie o godzinie 2 po południu w wieku 84 lat. Pogrzeb odbył się 2 kwietnia tegoż roku, a zmarłego pochowano na cmentarzu parafialnym. Mszę św. żałobną odprawił ks. Dominik Sosnowski, kanonik tarnowski i proboszcz parafii Wielopole Skrzyńskie¹⁵. Mimo dożycia podeszłego wieku, duchowny nie sporządził własnoręcznego testamentu, a jedynie przed śmiercią swoją ostatnią wolę przekazał ustnie ks. Wincentemu Lorenzowi, proboszczowi strzyżowskiemu, w obecności lekarza Wojciecha Gołuski oraz organisty dobrzechowskiego Tomasza Januszka. Cały swój majątek ks. Winkler zdecydował się przekazać ks. Szymonowi Szczepanikowi, dziekanowi i proboszczowi jasielskiemu, zastrzegając jednakże, by część majątku przekazana została córkom siostrzenicy testatora mieszkającym w okolicach Ołomuńca¹⁶.

W odróżnieniu od ks. Jabłonowskiego, ks. Winkler nie dysponował znaczącym majątkiem. W sporządzonym po jego śmierci inwentarzu wartość pozostałych

12. ANK, FNT, sygn. succ. 2547, Ponticaria aurea et horologia portaltitia aurea.

13. Archiwum Sióstr Miłosierdzia w Krakowie, zespół: Przeworsk, b.sygn., teka: Kalemby. Testament, przychody i inwentarze, Testament ks. Jabłonowskiego, passim.

14. [Schematismus universi cleri dioeceseos premisliensis r.l. Anno 1811], [b.m. b.r.], s. 27; L. Grzebiń, *Dzieje kościelne parafii Dobrzeczków*, s. 151.

15. ANK, FNT, sygn. succ. 3529, Testimonium sepulturae.

16. ANK, FNT, sygn. succ. 3529, Rekognicja ustnej ostatniej woli zmarłego śp. W[ielmożneg] o Im[ie] Ks[ie]d[za] Floriana Winklera.

pieniędzy i przedmiotów oszacowano na 1.809,42 florenów. Wśród nich odnotowano m.in. dwa zegarki (złoty i srebrny), srebrną tabakierę, sprzączki do trzewików, łyżeczki do kawy oraz sygnet. Szczegółowo wyliczono także zwierzęta hodowlane, ubrania zmarłego oraz sprzęty użytku codziennego. Część majątku ks. Winklera stanowiła także własna biblioteczka, na którą składało się 41 książek (niektóre w wydaniach kilkutomowych), a wśród nich przede wszystkim literatura teologiczna, kazania oraz druki liturgiczne¹⁷.

Zachowane szczegółowe rachunki za organizację pogrzebu wskazują, że zadbano o dość wystawny pochówek. Muzykę podczas mszy żałobnej wykonywała kapela wokalnie-instrumentalna pochodząca z Wielopola Skrzyńskiego kosztem 25 florenów, obecni byli najprawdopodobniej również organiści i kantorzy z sąsiednich parafii. Zgromadzonych księży i muzyków kosztem 10 fl podjęto wódką. Wśród wydatków przewidziano także kawę, cukier, rodzyнки, mięso, a ponadto owies i siano dla koni przybyłych księży, opłacono także kucharza. Wynagrodzenie otrzymali czuwający przy trumnie podczas nocnej modlitwy, a ubogim rozdano jałmużnę. Przy okazji pogrzebu uregulowano także należne wynagrodzenie pracownikom parafii: 75 fl otrzymał organista Tomasz Januszkiewicz za pół roku pracy, 50 florenów gospodyni Katarzyna Lisowska, a po 5 fl Jakub Pękosz, Józef Łapa, Jan Bielecki oraz 3,30 fl Anna Szetela. Wynagrodzenie 5,15 fl za zasianie pszenicy na polu plebańskim otrzymał ponadto Żyd Herschel Ritter. Zwrócić warto uwagę, że w zestawieniu kosztów uwzględniono również wydatki na ornat, albę, stułę oraz manipularz, w które zmarłego ubrano do trumny, jednak nie odnotowano przy tym żadnej kwoty¹⁸.

Ostatnim duchownym, którego zarządzanie parafią dobrzechowską przypadło na 1. połowę XIX wieku, był ks. Jan Ryłski. W latach 1827-1829 tymczasowo parafią jako administrator kierował ks. Jan Bresiewicz¹⁹. 13 lutego 1829 r. nowym proboszczem mianowany został ks. Jan Ryłski²⁰. Duchowny pełnił funkcję do swojej śmierci. Zmarł 21 marca 1854 r. w wieku 53 lat na tyfus. Pogrzeb odbył się 24 marca, a mszę żałobną odprawił ks. Jan Pietrzycki, wicedziekan strzyżowski²¹. Dość krytyczną ocenę jego dłuioletnich rządów wystawił ks. Ludwik Grzebień,

17. ANK, FNT, sygn. succ. 3529, Inventarium bonorum immobilium et mobilium post R[evere]ndum Florianum Winkler, passim; ANK, FNT, sygn. succ. 3529, Consignatio librorum post R[evere]ndum Florianum Winkler, passim.

18. ANK, FNT, sygn. succ. 3529, Konsygnacja ekspensy na pogrzeb śp. WW[ielnoźneg]o księdza Florianu Winklera, passim.

19. *Catalogus cleri dioecesis premisliensis tum saecularis tum regularis Anno Salutis 1829*, [bmb], s. 69.

20. L. Grzebień, *Dzieje kościelne*, s. 151.

21. APD, b.sygn., *Metrica Mortuorum Pagi et Parochiae Dobrzechów Incoepta die 26 Octobris 1844*, s. 35.

wskazując, że czas ten głównie wypełniała realizacja idei józefińskiego kościoła, brak jest natomiast większych śladów troski duchowej i materialnej²².

Nie zachowały się bliższe wiadomości, na ile uroczysty charakter miał sam pogrzeb ks. Rylskiego. Nie można wykluczyć jednak, że wierność idei józefińskiej mogła stać się czynnikiem wpływającym na rezygnację wystawnego pochówku. Większość zachowanych rachunków dokumentuje wydatki związane z przygotowaniem konsolacji. Organizację uroczystości spadkobiercy duchownego powierzyli wikariuszowi dobrzechowskiemu, ks. Bernardowi Birkenmajerowi. Wśród poniesionych przezeń wydatków 10 florenów kosztowało wykonanie trumny, 5 florenów otrzymał grabarz, zaś ponad 200 florenów przeznaczono wyłącznie na różnego rodzaju produkty spożywcze²³. Oprócz tego 100 florenów ks. Birkenmajer rozdał przybyłym na pogrzeb. Wszystkie poniesione wydatki zwrócone zostały przez siostrę zmarłego, Mariannę Rylską²⁴. Duchowny sporządził testament 30 czerwca 1849 r., nadając mu właściwie charakter darowizny. Przekazał mocą tego dokumentu cały majątek wspomnianej siostrze, Mariannie Rylskiej.

Lektura zachowanych testamentów wskazuje, że w niewielkim stopniu w omawianym okresie duchowni pełniący funkcję proboszczów dobrzechowskich przykładali wagę do zapisów na rzecz fundacji dobroczynnych, co zapewne wynikało z ograniczonych zasobów majątkowych. Wyraźnie wyróżnia się więc na tym tle ks. Franciszek Ksawery Jabłonowski, który jako zamożny podjął troskę o przekazanie części majątku na rzecz ubogich, podczas gdy co do zasady większość majątku pozostawiano niezmiennie swoim krewnym.

Wszystkie 5 wspomnianych testamentów zachowanych jest w aktach wytworzonych przez Sąd Szlachecki w Tarnowie, a przechowywanych w Archiwum Narodowym w Krakowie. W przypadku kapłanów pełniących funkcję proboszczów dobrzechowskich po ks. Rylskim w aktach wytworzonych przez sądy obwodowe, które przejęły rolę sądów szlacheckich, nie odnaleziono odnośnej dokumentacji spadkowej. Wszystkie publikowane źródła sporządzono czarnym inkaustem na papierze. Zachowane są zarówno jako oryginały, jak też w formie odpisów, nierzadko wielokrotnych. W edycji niniejszej przyjęto jako zasadę stosowanie współczesnej pisowni języka polskiego, zaś wszelkie uwagi i uzupełnienia pochodzące od wydawcy umieszczono w nawiasach kwadratowych.

22. L. Grzebień, *Dzieje kościelne*, s. 151-152.

23. ANK, FNT, sygn. succ. 6295, „Kwit na dwieście dziewiętnaście reńskich i trzynaście grajcarów w monecie konwencyonalnej, które na pogrzebowe koszta zwłok Wielmożnego Księdza Jana Rylskiego Plebana w Dobrzechowie (...) wydałem”, *passim*.

24. ANK, FNT, sygn. succ. 6295, [Kwit z dn. 14 IV 1854 r.].

1. Publikacja źródeł

Dokument 1. Ostatnia wola ks. Wojciecha Atteńskiego z 1800 r.

Źródło: ANK, FNT, sygn. succ. 1446, [Testament].

Niżej na podpisie wyrażony (w przytomności świadków, którym i ich sukcesorom podpisy własne nic szkodzić nie mają) dobrowolnie zeznając, jako siostrze mojej rodzonej W[ielmoż]nej Zofii z Atteńskich Ciesielskiej²⁵ z wdzięczności i względu za czynione mi dowody przychylności, cały majątek mój, tak rzeczy ruchomych jako i nieruchomości, co tylko teraz mam i na przyszłość mieć mogę, wiecznymi czasami daję daruję [sic!] i wszelkich praw, które tylko mi teraz służą i nabytymi być mogą ustępuję, nic sobie własności, ani innym jakim sukcesorom nie zostawiając, wszelkiej ekscepcji²⁶ i dobrodziejstwa prawa zrzekam się i donację tę w rozumieniu najściślejszym uczynioną przy wyciśnięciu rodowitej pieczęci własną podpisuję ręką.

Datu[m]²⁷ na probostwie dobrzechowskim dnia 12 kwietnia 1800 roku.

Ks. W[o]ciech Atteński P[leban] Dobrzech[owski]

Jako donację tę na rzecz i osobę moją uczynioną przyjmuję [oraz] podpisem
zatwierdzam.

Zofia Ciesielska

Proszony do tej donacji przyjaciel podpisuję się

Józef Wyrzykowski²⁸.

Jako uproszony do podpisania tej donacji przyjaciel podpisuję się

Wincenty Łada Łazowski²⁹.

Dokument 2. Testament ks. Wojciecha Atteńskiego z 1801 r.

Źródło: ANK, FNT, sygn. succ. 1446, [Testament].

In Nomine Domini. Amen.

Infra subsignatus sanus mente, praesentibus in assistentia testium, quibus et quorum Successoribus, eorum subscriptio nihil nocere valet, ultimae voluntatis

25. Zofia Ciesielska z d. Atteńska (?-1828) – siostra ks. Wojciecha Atteńskiego, zamężna z Andrzejem Ciesielskim (?-1791). ANK, FNT, sygn. succ. 3645, Actus obsignationis.

26. Ekscepcja – zarzut formalnoprawny służący oddaleniu pozwu powoda.

27. Łac.: dano.

28. Osoba niezidentyfikowana.

29. Wincenty Łada Łazowski (ok. 1750-1825) – właściciel części wsi Różanka, żonaty najpierw z Justyną Łazowską z d. Chronowską, a następnie z Teklą Łazowską z d. Złocką (zm. w 1847 r.). ANK, FNT, sygn. pup. 1332, Actus obsignationis; APN, b.sygn., Liber natorum, copulatorum et mortuorum pro pago Różanka ad anno 1784, s. 21.

meae, sequentem facio declarationem, quam omni in puncto observavi, ac non immutatam habere volo.

Curatus a Deo Omnipotenti in Religione Christiano Catholica, ac in tali mori desiderans eidem supremo Enti animam meam offero, intercessionem Beatissimae Virginis Mariae, omniumque Sanctorum explorans. Corpus vero meum secundum ritum Ecclesiae Catholicae, terra inhumandum, et in adstructo Ecclesiae sepeliendum peto. Tempore exequiarum, penes corpus meum sex lampades et tolidem candela accendantur, in majori altari copiosissimum lumen apponatur, clerus pro possibili quam numerosissimus invitetur, honesta refectio stipendietur, et pauperibus elemosyna elargietur. Quod vero substantiam meam attinet, nullam immobilem possideo, omnia vero mobilia sororis meae M[agnific]ae Sophiae de Atteńskie Ciesielska sunt propria, eandem haeredem universae Substantiae meae, qualem habeo vel habere possum in genere facio, omnia favorabilia jura mihi inservientia, supra memoratae sorori meae eae do, ae dono, nullam cuivis relinquendo praetensionem.

In Executorem ejusmodi ultimae Voluntatis eligo Adm[odum] R[everend]u[m] Dominum Josephum Chmurowicz³⁰ Parochum Niewodnensem quod ad spirytualia, jam vero quo ad temporalia D[omi]n[u]m Felicem Ciesielski³¹. Quae omnia hanc ultimam voluntatem officientia manus propriae subscriptione confirmo. Datt[um] in Residentia mea Parochiali Dobrzechoviensi[s] die 2da Februarii 1801 Anno.

Hanc et non aliam ultimae voluntas meae Dispositionem devo
Adal[bertus] Atteński, p[rarochus] Dobrze[choviensis] m[anu] p[ro]p[ria]

Qua Impetratus amicus et Testis Tabularis me subscribo

Josephus Wyrzykowski

Qua Impetratus amicus et Testis subscribo

Vincentius Łada Łazowski

Qua Testis scribo

Vincentius Oraczewski³²

-
30. Józef Chmurowicz (ok. 1748-1811) – święcenia kapłańskie w 1768 r. w Krakowie, od 1768 r. wikariusz parafii Wielopole Skrzyńskie, 1777-1811 proboszcz par. Niewodna. APN, b.syg., Liber natorum, copulatorum et mortuorum pro pago Niewodna ad anno 1784, s. 25; ANK, FNT, sygn. succ. 2071, Actus obsignationis; J. Szczepaniak, *Katalog kleryków seminarium stradomskiego*, s. 33-34; tenże, *Katalog duchowieństwa diecezjalnego zestawiony na podstawie krakowskich ksiąg święceń (1646-1789)*, t. 1, s. 135; A. Motyka, *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918)*. *Szkice biograficzne*, „Zwiastowanie”, 2021, nr 1, s. 213.
31. Feliks Ciesielski (ok. 1776-1845) – syn Andrzeja Ciesielskiego i Zofii Ciesielskiej z d. Atteńskiej, siostrzeniec ks. Atteńskiego, wieloletni dzierżawca Kalemby, właściciel części wsi Różanka. APD, b.syg., Metrica pagi Różanka ab anno 1784, s. 274.
32. Prawdopodobnie: Wincenty Oraczewski(1764-?) – syn Walentego Oraczewskiego i Zofii Oraczewskiej z d. Olenińskiej [sic!], właściciel części wsi Różanka. ANK, FNT, sygn. pup. 230, Testimonium baptismi, Brzyska, 26 VI 1786 r.

Dokument 3. Testament ks. Franciszka Ksawerego Jabłonowskiego z 1816 r.

Źródło: ANK, FNT, sygn. succ. 2547, Testament.

Testament, mocą którego ja niżej na podpisie wyrażony w przytomności świadków (którym, ani ich sukcesorom podpisany własne nic szkodzić nie mają [sic!]) woli mojej ostatniej następujące czynię rozporządzenie.

Primo³³. Sukcesorem całego majątku po mnie pozostającego tak ruchomego, jako i nieruchomego: mebli, porządków, wszelkiego rodzaju powozów, książek, numizmatów, bielizny, zgoła wszystkiego zupełnie, inwentarzów, bydła, miedzi, ogólnie i jedynie J[asnie] W[ielmożnego] Franciszka Hrabiego Jabłonowskiego³⁴, starościca korczyńskiego, synowca³⁵ mego czynię i stanowią, oddając temuż prawem państwa i własności dobra: Wiśniową³⁶, Pstrągówkę, Szufnarową, Niewodną Dolną, Jazową, Cieszynę, Stępinę i Chytrówkę³⁷ i obligacje, ażeby:

Secundo³⁸. Kazimierzowi Hrabi Jabłonowskiemu³⁹, Leonowi Jabłonowskiemu⁴⁰, Ludwikowi Jabłonowskiemu⁴¹ braciom swoim rodzonym po piętnaście tysięcy złotych polskich w monecie prawdziwej konwencyonalnej w lat trzy po śmierci mojej zapłacił, żadnego przez lat trzy nie rachując procentu, Pani hrabinie Skarbkowej

33. Łac.: po pierwsze.

34. Franciszek Jabłonowski (po 1790-1831) – syn Józefa Jabłonowskiego, brata ks. Franciszka Ksawerego Jabłonowskiego, żonaty z Elżbietą Jabłonowską z d. Bratkowską, zmarły w Warszawie 23 III 1831 r. ANK, FNT, sygn. pup. 1487, Actus obsignationis in fundo Bonorum Wiśniowa, s. 1-2; ANK, FNT, sygn. succ. 5405, Act zu Wiszniowa, s. 1.

35. Tu: bratanek.

36. Wiśniowa, Pstrągówka, Szufnarowa, Niewodna, Jazowa, Cieszyna, Stęпина – wówczas wieś w dominium Wiśniowa w cyrkule Jasło, własność ks. Franciszka Ksawerego Jabłonowskiego, obecnie wieś w pow. Strzyżów, woj. podkarpackie. ANK, Teki Antoniego Schneidra, sygn. 1810, Summarium vom Jahre 1816, s. 114.

37. Chytrówka – wówczas wieś w dominium Wiśniowa w cyrkule Jasło, własność ks. Franciszka Jabłonowskiego, obecnie przysiółek wsi Stęпина w pow. Strzyżów, woj. podkarpackie. Tamże.

38. Łac.: po drugie.

39. Kazimierz Maciej Jabłonowski (1795-1842) – syn Józefa Jabłonowskiego, brata ks. Franciszka Ksawerego Jabłonowskiego, żonaty z Katarzyną Jabłonowską z d. Bratkowską. B. Lorens, J. Kuzicki, *Wstęp*, w: E. Jabłonowska Skrzyńska, *Dzienniki z lat 1844-1855*, wyd. B. Lorens, J. Kuzicki, Rzeszów 2020, s. 9.

40. Leon Stanisław Ferdynand Jabłonowski (1796-1840) – syn Józefa Jabłonowskiego, brata ks. Franciszka Ksawerego Jabłonowskiego, żonaty z Cecylią Jabłonowską z d. Fredro. Tamże.

41. Napoleon Ludwik Józef Jabłonowski (1810-1887) – pamiętnikarz, poeta, polityk, właściciel dóbr Lubień, syn Józefa Jabłonowskiego, brata ks. Franciszka Ksawerego Jabłonowskiego, żonaty z Franciszką Jabłonowską z d. Włodek. Tamże; A. Malec, *Wiśniowski dwór w XIX i XX wieku*, w: *Wiśniowa. Z dziejów wsi i jej mieszkańców*, red. R. Witalec, G. Zamoyski, Kraków 2018, s. 237.

Zofii⁴² siostrze swojej a mojej synowicy⁴³, bowiem za majątnym jest mężem, więc aby z domu Jabłonowskich nie wychodziło nie leguję nic, tylko na pamiątkę porcelanę pozostałą przeznaczam, wyjąwszy sztućca wołowego z porcelany chińskiej, który ma przy panu Franciszku Jabłonowskim pozostać. Sukcesję zaś po śp. Alojzie Kuczyńskiej⁴⁴ siostrze mojej na mnie spadającą⁴⁵ z całym prawem moim siostrze mojej Teresie z Jabłonowskiej [sic!] Trzebińskiej⁴⁶ i jej synom przeznaczam, z tym wyjątkiem, iż dadzą z tego (monetą konwencjonalną, bo tak ten dług od p. Kuczyńskiej należy) na 250 dico⁴⁷ dwieście pięćdziesiąt Mszy Świętych (to jest po [jednym złotym] reńskim na Mszę), tysiąc złotych polskich na Msze Święte do Najświętszej Panny w Krakowie na Piasku⁴⁸ za duszę moją i drugi tysiąc złotych polskich podobnie na 250 Mszy Świętych do cudownego Pana Jezusa w Krakowie u Panny Maryi⁴⁹.

Tertio⁵⁰. Wieś moją dziedziczną Kalembinę⁵¹ w cyrkule jasielskim na fundusz szpitala Szarytek, czyli Panien Miłosierdzia w Przeworsku⁵² przeznaczam z tym warunkiem, że lubo ja w kontrakcie z Panem Feliksem Ciesielskim mam moc tę wieś lub sprzedać, lub odstąpić familii podług wymagania interesów, atoli bo mi

42. Antonina Zofia Jabłonowska 1mo voto Skarbkowa, 2do voto Fredrowa (1798-1882) – współdziedziczka zamku kamienieckiego, dóbr odrzykońskich i korczyńskich, żona Stanisława Skarbka, po uzyskaniu rozwodu w 1828 r. poślubiła Aleksandra Fredrę, córka Józefa Jabłonowskiego, brata ks. Franciszka Ksawerego Jabłonowskiego. B. Lorens, J. Kuzicki, *Wstęp*, s. 9.

43. Tu: bratanicy.

44. Właściwie: Katarzyna Alojza Elżbieta Barbara Kuczyńska z d. Jabłonowska (1774-1795) – córka Rocha Jabłonowskiego i Katarzyny Ossolińskiej, siostra ks. Franciszka Ksawerego Jabłonowskiego, zamężna z Feliksem Kuczyńskim, zmarła bezpotomnie. ANK, FNT, sygn. 361, *Aloisiae liber metrices*, passim.

45. Zgodnie z przedłożoną deklaracją ks. Franciszek Ksawery Jabłonowski w 1797 r. wyraził wolę, by „majątek po zmarłej bez testamentu Alojzie z Jabłonowskich Kuczyńskiej pozostały [...] drogą prawnej sukcesji spadający z pożytkiem prawa i inwentarza przyjąć (...)”. ANK, FNT, sygn. succ. 361, Deklaracja Ksawerego hrabiego Jabłonowskiego, Wiśniowa, 15 II 1797 r., passim.

46. Teresa Helena Trzebińska z d. Jabłonowska (ok. 1769-1826) – córka Rocha Jabłonowskiego, siostra ks. Franciszka Ksawerego Jabłonowskiego, w 1785 r. poślubiła hr. Józefa Ossolińskiego, w 1792 r. po uzyskaniu z nim rozwodu zawarła w Krakowie związek małżeński z Ignacym Trzebińskim. Archiwum Parafii pw. św. Szczepana w Krakowie, b.sygn., *Liber contrahentium sacrum matrimonii sacramentum ab Anno Domini 1761 inchoatus*, s. 760; APN, b.sygn., *Liber natorum, copulatorum et mortuorum pro pago Wiśniowa ad anno 1784*, s. 1.

47. Łac.: mówię, wyjaśniam.

48. Odniesienie do kościoła pw. Nawiedzenia NMP i klasztoru karmelitów trzewickowych w Krakowie na Piasku.

49. Właściwie: kościół archiprezbiterialny pw. Wniebowzięcia NMP w Krakowie.

50. Łac.: po trzecie.

51. Kalemбина – wówczas wieś w cyrkule dukielskim w Galicji, obecnie w pow. Strzyżów, woj. podkarpackie.

52. Przeworsk – wówczas miasto w cyrkule przemyskim w Galicji, obecnie miasto powiatowe w woj. podkarpackim.

pomagał w zadudnieniach domowych, więc ma podług kontraktu dotrzymać ratę, zaś mi na 24 czerwca 1817 [ratę] winną już Pannom Szarytkom zapłacić, które mają się po śmierci mojej zaraz za dziedziczki intabulować. Pan Feliks Ciesielski ratę PP[annom] Miłosierdzia do ekspiracji⁵³ kontraktu ma oddać podług obrębu kontaktu, zaś Panny za ten fundusz corocznie między oktawą św. Franciszka Ksawerego odmówią za duszę moją *officium defunctorum* i Msze św. każą w kaplicy swojej odprawić, a to wiecznymi czasy. Gdyby zaś kiedy[ś] klasztor Szarytek od rządów najnowszych miał być z Przeworska gdzieindziej przeniesionym lub skasowanym, [w]tedy pod żadnym pozorem ani pretekstem na inny fundusz [zapis ten] zamienionym być nie może, lecz w takowym razie do sukcesora Franciszka Jabłonowskiego jako jego własność wrócić się ma, a on w takim przypadku dwa tysiące złotych polskich ma co rok obrócić na zakupienie w aptecę lekarstw i rozdanie ubogim wieśniakom [za] darmo z tych wiosek, co sukcesją po mnie [mu] przyszły, w czym jego sumienie i jego sukcesorów wiecznymi czasy obowiązują.

Quatro⁵⁴. Kościołowi dobrzechowskiemu kielich i patenę poncerowaną⁵⁵ leguję oraz wszystkie ornaty, które się po śmierci mojej znajdują i pan Franciszek Jabłonowski sukcesor wiecznymi czasy wyderka⁵⁶, to jest pensję tysiąc złotych polski corocznie płacić będzie, aby za duszę moją między oktawą Serca Jezusowego i Niepokalanego Poczęcia⁵⁷ *officium defunctorum* było. Kościołowi zaś niewodzieńskiemu⁵⁸ dwóch poddanych, to jest Kazimierza Rymskiego⁵⁹ kmiecia trzechniowego i Wojciecha Saletnika⁶⁰ zagrodnika dwudniowego z Niewodnej Dolnej wiecznymi czasy daruję i leguję, chyba [że]by rząd najwyższy fundusze odbierał i niweczył, więc do sukcesora Franciszka Jabłonowskiego wrócić ma.

53. Ekspiracja – tu: wygaśnięcie kontraktu.

54. Łac.: po czwarte.

55. Poncerowanie – przymusowe stemplowanie przedmiotów wykonanych ze srebra i złota, wprowadzone w Galicji w 1787 r.

56. Wyderka – rodzaj umowy sprzedaży z prawem odkupu.

57. Święto Niepokalanego Poczęcia NMP obchodzone było wówczas 8 grudnia i data ta nie uległa zmianie w wyniku reform kalendarza liturgicznego po soborze watykańskim II. *Graduale romanum de tempore et sanctis*, Cracoviae 1740, s. 321.

58. Odniesienie do kościoła i parafii pw. św. Anny w Niewodnej.

59. Prawdopodobnie: Kazimierz Rymarski (1788-1831) – kmieć, syn Macieja Rymarskiego i Barbary Przysaś, żonaty z Reginą Kaczor, w 1831 r. zamieszkały w domu nr 63 w Niewodnej, zmarły prawdopodobnie z powodu zapalenia płucnej. APN, b.sygn., Liber natorum, copulatorum et mortuorum pro pago Niewodna parochia Niewodna 1784-1840, s. 58.

60. Prawdopodobnie: Wojciech Saletnik (ok. 1785-1840) – zagrodnik, w 1840 r. zamieszkały w domu nr 59 w Niewodnej, zmarły prawdopodobnie z powodu zapalenia płucnej. APN, b.sygn., Liber natorum, copulatorum et mortuorum pro pago Niewodna parochia Niewodna 1784-1840, s. 75.

Quinto⁶¹. Interesy jakie są uspokoi pan Franciszek Jabłonowski, dlatego tak małe legaty czynię, aby go nie onerować⁶².

Sexto⁶³. Józiowi Chłędowskiemu⁶⁴ da pan Franciszek [Jabłonowski] sukcesor na szkoły dwa tysiące złotych polskich i cztery⁶⁵ tysiące złotych polskich na dalszy fundusz życia dobrą monetą.

Septimo⁶⁶. Tabakiery złote, zegarki kieszonkowe każe sprzedać pan Franciszek [Jabłonowski] i z tych kwotę zebraną da Prowincji Bernardynów na kanonizację św. Jana z Dukli lub gdyby do tej nie przyszło na ozdobę jego grobu, co ma sukcesor dopilnować.

Octavo⁶⁷. Na Kalembinie przeznaczonej PP[annom] Szarytkom żaden ciężar nie ma zostać, prócz tych, co są w ekstrakcie terażniejszym tabularnym. Na szpital wielopolski⁶⁸ dwa⁶⁹ tysiące złotych polskich dobrą monetą na postawienie budynku i co rok sto [złotych] reńskich pensji dobrą monetą, a kościołowi relikwię św. Sobestiana.

Ta jest moja ostatnia i nieodmienna wola. Datum w Wiśniowie⁷⁰ 25 lipca 1816 [r].

Ks. Ksawery Hrabia Jabłonowski

Jako świadek podpisuję Józef Odrowąż Gostwicki⁷¹

Jako świadek podpisuję Piotr Żuławski⁷²

Dokument 4. Ostatnia wola ks. Floriana Winklera z 1827 r.

Źródło: ANK, FNT, sygn. succ. 3529, Rekognicja ustnej ostatniej woli zmarłego śp. W[ielmożneg]o Im[ć] Ks[iędz]a Floriana Winklera.

Rekognicja⁷³ ustnej ostatniej woli zmarłego śp. W[ielmożneg]o Im[ć] Ks[iędz]a a Floriana Winklera, proboszcza dobrzechowskiego.

61. Łac.: po piąte.

62. Tu: nie obciążać.

63. Łac.: po szóste.

64. Osoba niezidentyfikowana.

65. W źródle zapisano cyfrą.

66. Łac.: po siódme.

67. Łac.: po ósme.

68. Wielopole Skrzyńskie – wówczas miasteczko w cyrkule dukielskim w Galicji, obecnie wieś w pow. ropczycko-sędziszowskim, woj. podkarpackie.

69. W źródle zapisano cyfrą.

70. Właściwie: w Wiśniowej.

71. Józef Odrowąż Gostwicki (ok. 1765-1846) – właściciel części wsi Niewodna, żonaty z Anną Spinek. ANK, FNT, sygn. succ. 5551, Sperr-Act.

72. Piotr Żuławski (ok. 1762-1823) – właściciel wsi Tułkowice, żonaty z Wiktorią Mirowską. L. Grzebień, *Tułkowice. Dzieje wsi rodzinnej*, Kraków 1989, s. 46.

73. Rekognicja – tu: stwierdzenie prawdziwości.

Świętej pamięci zmarły WW[ielmoż]ny Im[ć] Ksiądz Florian Winkler Proboszcz Dobrzechowski wezwawszy nas trzech świadków niżej podpisanych, w przytomności nas wszystkich trzech razem będących, tę swoją ostatnią wolę, będąc zupełnie na umyśle przytomnym, wyraźnie oświadczył, że: „uniwersalnym dziedzicem i sukcesorem mojego majątku stanowią WW[ielmożnego] Im[ć] Księdza Szymona Szczepanika⁷⁴, dziekana i plebana jasielskiego, z tym na niego włożonym obowiązkiem, aby część jaką tego [dziedziczonego] majątku udzielił czterem moim wnukom legatariuszom: Tekli⁷⁵, Elżbiecie⁷⁶, Klarze⁷⁷ i czwartej podobno Rózia⁷⁸ zwanej (jeżeli się piąta jaka nie upłaga [sic!] z siostrzenicy mojej⁷⁹ Klary z Moczaków Braunerowej⁸⁰ zrodzonym w Bautz⁸¹ pod Ołomu[ń]cem⁸² mieszkającym. Taka jest ostatnia wola moja!”), które to nasze zeznanie w każdym razie i sądzie przysięgą potwierdzić gotowi jesteśmy; a teraz na dowód prawdy własnymi podpisujemy [się] rękami. Dan w Dobrzechowie dnia 31 marca [1]827 [r.] ks. Wincenty Lorenz⁸³, proboszcz strzyżowski

74. Szymon Szczepanik (1782-1831) – święcenia kapłańskie w 1805 r., 1811-1817 proboszcz par. Frysztak, 1817-1821 proboszcz par. Strzyżów, 1821-1831 proboszcz par. Jasło. Spis księży, proboszczów i wikariuszów, w: Archiwum Parafii pw. Narodzenia NMP we Frysztaku, b.sygn., Kronika parafii Frysztak od roku 1922, s. nlb.; *Catalogus universi cleri dioeceseos premislensis tum saecularis tum regularis Anno Salutis 1830*, [bm 1830], s. 73.
75. Tekla Winkler, córka Jana Winklera i Klary Brauner, bratanica ks. Floriana Winklera. ANK, FNT, sygn. succ. 3529, Arbor Consanguinitatis, passim.
76. Elżbieta Motzke, córka Andrzeja Motzke i Elżbiety Winkler, siostrzenica ks. Floriana Winklera. Tamże.
77. Klara Winkler, córka Jana Winklera i Klary Brauner, bratanica ks. Floriana Winklera. Tamże.
78. Właściwie: Rozalia Zeisberger z d. Winkler, córka Jana Winklera i Klary Brauner, zamężna z Janem Zeisbergerem, bratanica ks. Floriana Winklera. Tamże.
79. W wyliczeniu krewnych ks. Floriana Winklera zabrakło Beaty Winkler, jednej z córek jego brata Jana Winklera, uwzględnił natomiast błędnie jako córkę Jana swoją siostrzenicę Elżbietę. Tamże.
80. Klara Winkler z d. Brauner, żona Jana Winklera. Tamże.
81. Właśc.: Bautsch, obecnie: Budišov nad Budišovkou – wówczas miasto w granicach krajów Krony Czeskiej w Cesarstwie Austrii, aktualnie miasto na terenie Moraw w Republice Czeskiej.
82. Ołomuniec – wówczas miasto w granicach krajów Krony Czeskiej w Cesarstwie Austrii, obecnie miasto na terenie Moraw w Republice Czeskiej.
83. Wincenty Lorenz (1790-1844) – święcenia kapłańskie w 1814 r., wikariusz w Głogowie, 1821-1844 proboszcz par. Strzyżów, dziekan dekanatu strzyżowskiego, zmarły na zapalenie płuc. Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia NMP i Bożego Ciała w Strzyżowie [dalej: APS], sygn. 38, Strzyżów liber natorum 1825-1857 et mortuorum 1834-1868, s. 155; *Schematismus universi cleri dioeceseos premislensis rit. lat. Anno 1817*, [bm 1817], s. 16. Błędne informacje dotyczące ks. Lorenza podaje Monika Bober, twierdząc, że pełnił on funkcję dziekana strzyżowskiego do swojej śmierci w 1844 r., podczas gdy złożył rzeczony urząd najpóźniej w 1841 r. M. Bober, *Dekanat strzyżowski od 1807 roku. Wybrane zagadnienia*, „Strzyżowski Rocznik Muzealny”, 4 (2018), s. 55.

Wojciech Gołuski⁸⁴, lekarz w sekcji Strzyżowa
 Tomasz Januszkiewicz⁸⁵ m[anu] p[ro]p[ria]⁸⁶, organi[sta] kościoła
 dobrzech[owskiego]

Dokument 5. Testament ks. Jana Rylskiego z 1849 r.

Źródło: ANK, FNT, sygn. succ. 6295, Donacja.

Donacja, mocą której Ja niżej podpisany, cały mój majątek, jaki tylko teraz posiadam, tudzież w chwili, kiedy mnie Pan Bóg z życia doczesnego do wiecznego powoła, posiadać będę, z czegokolwiek takowy się składa lub składać będzie, bądź ruchowy, bądź nieruchomy, mianowicie gotowe pieniądze, aktywa, czyli wierzytelności, srebra stalowe, wszelkie sprzęty i naczynia domowe, meble, zboże, bydło, konie, świnie, słowem wszystko cokolwiek tylko do mnie należy i czym wolno dysponować mogę, na wypadek mej śmierci daruję i zapisuję na zupełną własność mojej Kochanej Siostrze Mariannie Rylskiej⁸⁷, która to moja siostra zaraz po mej śmierci, na mocy niniejszej donacji, której odwołania kiedykolwiek zrzekam się dobrowolnie prawa [sic!], w posiadanie i używanie całego majątku, jaki po mnie pozostanie z uchyleniem wszelkiej sądowej pertraktacji i przyznania pozostałego spadku wejść i całym tymże majątkiem, czyli wszystkimi rzeczami, z których pozostała po mnie spuścizna składać się będzie, podług swej woli, jako swoją własność bez żadnej zadanej odpowiedzialności lub zdawania komukolwiek kalkulacji dysponować prawomocna będzie; w którym celu dokument ten donacji na wypadek

84. Wojciech Gołuski (ok. 1770-1848) – lekarz i chirurg zamieszkały w Strzyżowie, w 1828 r. zawarł tamże związek małżeński z Marianną Jastrzębską. APS, sygn. 38, Strzyżów liber natorum 1825-1857 et mortuorum 1834-1868, s. 174; APS, sygn. 36, Strzyżów liber natorum 1784-1815, copulatorum 1784-1843 et mortuorum 1784-1834, s. 145.

85. Tomasz Januszkiewicz (ok. 1763-po 1842?) – do 1786 r. organista par. Strzyżów, w tym też roku zmarła w Strzyżowie jego żona Marianna, wówczas przeniósł się do Wielopola Skrzyńskiego, gdzie pełnił funkcję organisty do ok. 1801 r., przed 1808 r. został organistą par. Dobrzechów, w 1815 r. jako organista dobrzechowski zawarł związek małżeński z Agnieszką Trałką w Wielopolu Skrzyńskim, pełnił także funkcję nauczyciela szkoły parafialnej w Dobrzechowie, za co otrzymywał 6 florenów. APS, sygn. 36, Strzyżów liber natorum 1784-1815, copulatorum 1784-1843 et mortuorum 1784-1834, s. 189; Archiwum Parafii pw. NMP Wniebowziętej w Wielopolu Skrzyńskim, b.sygn., Księga zawartych małżeństw Wielopole 1784-1860, s. 27; ANK, FNT, sygn. succ. 606, Inventarium substantiae post Fatae (...) Joannis Mikołajewski Plebani Wielopolien[sis] (...), s. 48; *Status scholarum nationalium in dioecesi premisliensi r.l.*, [bm] 1829, s. 15.

86. Łac.: [podpisany] własnoręcznie.

87. Marianna Pawłowska z d. Rylska (zm. po 1854) – siostra ks. Jana Rylskiego, w 1854 r. zamieszkała w Dąbrówce w obwodzie jasielskim, w Galicji.

śmierci własnoręcznie przeze mnie pisany i podpisany wyż rzeczonej mojej siostrze Mariannie Rylskiej do zrobienia zeń w swym czasie należytego użytku wręczam.

Działo się w Dobrzechowie dnia 30 czerwca 1849⁸⁸ roku.

ksiądz Jan Ryłski, pleban dobrzechowski

Przyjmuje Marianna Ryłska

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Diecezjalne we Włocławku

sygn. 8129, S. Chodyński, Katalog prałatów i kanoników włocławskich.

Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie

b.sygn., Descriptio Ecclesiarum Parochialium et Beneficiorum in Dioecesi Cracoviensi Parte Cisvistulana (...) facta Anno Domini 1776, k. 53r.

sygn. AEp 120, Volumen I actorum curiae episcopalis Cracoviensis sub regimine Celsissimi Principis R. D. Felicis Pauli Turski, episcopi Cracoviensis, ducis Severiae, a 3 VI 1791 ad 19 XII 1794 observatorum, k. 129v-130v.

sygn. AOff 201, Acta actorum Consistorii G[e]n[er]alis Cracoviensis sub officialatu Illustrissimi R[everen]d[issi]mi D[omi]ni Francisci de Potkana Potkański Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopi Patarensis Suffraganei Canonici Vicarii in Spiritualibus et Officialis Generalis Cracoviensis Anno D[omi]ni 1771 conscripta, k. 82v-83v.

Archiwum Narodowe w Krakowie

b.sygn., Indeks do akt spadkowych Sądu Szlacheckiego w Tarnowie.

Zespół: Sąd Szlachecki w Tarnowie

sygn. pup. 230, Oraczewski Walenty.

sygn. pup. 1332, Łada Łazowski Wincenty.

sygn. pup. 1487, Jabłonowski Franciszek.

sygn. succ. 361, Jabłonowska Alojza.

sygn. succ. 606, Mikołajewski Jan.

sygn. succ. 1446, Atteński Wojciech.

sygn. succ. 2071, Chmurowicz Józef.

sygn. succ. 2547, Jabłonowski Franciszek Ksawery.

sygn. succ. 3529, Winkler Florian.

sygn. succ. 3645, Ciesielska Zofia z Atteńskich.

88. W źródle cyfrę 9 zapisano słownie.

sygn. succ. 5405, Jabłonowska Elżbieta z Bratkowskich.

sygn. succ. 5551, Gostwicki Odrowąż Józef.

sygn. succ. 6295, Rylski Jan.

Zespół: Teki Antoniego Schneidra

sygn. 1810, Wykazy ludności i bydła z lat 1777-1824.

Archiwum Parafii pw. Narodzenia NMP we Fryszaku

b.sygn., Kronika parafii Fryszak od roku 1922.

Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia NMP i Bożego Ciała w Strzyżowie

sygn. 36, Strzyżów liber natorum 1784-1815, copulatorum 1784-1843 et mortuorum 1784-1834.

sygn. 38, Strzyżów liber natorum 1825-1857 et mortuorum 1834-1868.

Archiwum Parafii pw. NMP Wniebowziętej w Wielopolu Skrzyńskim

b.sygn., Księga zawartych małżeństw Wielopole 1784-1860.

Archiwum Parafii pw. św. Anny w Niewodnej

b.sygn., Liber natorum, copulatorum et mortuorum pro pago Niewodna ad anno 1784.

b.sygn., Liber natorum, copulatorum et mortuorum pro pago Różanka ad anno 1784.

b.sygn., Liber natorum, copulatorum et mortuorum pro pago Wiśniowa ad anno 1784.

Archiwum Parafii pw. św. Józefa w Wysokiej Strzyżowskiej

b.sygn., Liber V Natorum, Copulatorum et Mortuorum pagi Wysoka.

Archiwum Parafii pw. św. Stanisława w Dobrzechowie

b.sygn., Liber VI Natorum, Copulatorum et Mortuorum pagi Markuszowa.

b.sygn., Metrica pagi Dobrzecchow ab A.D. 1784. Tom I.

b.sygn., Metrica pagi Różanka ab anno 1784.

b.sygn., Metrica Mortuorum Pagi et Parochiae Dobrzecchow Incocepta die 26 Octobris 1844.

Archiwum Parafii pw. św. Szczepana w Krakowie

b.sygn., Liber contrahentium sacrum matrimonii sacramentum ab Anno Domini 1761 inchoatus.

Archiwum Sióstr Miłosierdzia w Krakowie

Zespół: Przeworsk

b.sygn., teka: Kalembina. Testament, przychody i inwentarze.

Źródła drukowane

- Catalogus universi cleri dioecisani premislensis tum saecularis tum regularis Anno Salutis 1830*, [bm 1830].
Cathalogus cleri dioecesis premisliensis tum saecularis tum regularis Anno Salutis 1829, [bm br].
Graduale romanum de tempore et sanctis, Cracoviae 1740.
[Schematismus universi cleri dioeceseos premisliensis r.l. Anno 1811], [bm br].
Schematismus universi cleri dioeceseos premisliensis rit. lat. Anno 1817, [bm 1817].
Status scholarum nationalium in dioecesi premisliensi r.l., [bm] 1829.

Opracowania

- Bober M., *Dekanat strzyżowski od 1807 roku. Wybrane zagadnienia*, „Strzyżowski Rocznik Muzealny”, 4 (2018).
 Grzebień L., *Dzieje kościelne parafii Dobrzechów*, Kraków 2004.
 Grzebień L., *Dzieje parafii w Niewodnej*, Rzeszów 2003.
 Grzebień L., *Tułkowice. Dzieje wsi rodzinnej*, Kraków 1989.
 Lorens B., Kuzicki J., Wstęp, w: E. Jabłonowska Skrzyńska, *Dzienniki z lat 1844-1855*, wyd. B. Lorens, J. Kuzicki, Rzeszów 2020.
 Malec A., *Wiśniowski dwóch w XIX i XX wieku*, w: *Wiśniowa. Z dziejów wsi i jej mieszkańców*, red. R. Witalec, G. Zamojski, Kraków 2018.
 Motyka A., *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne*, „Zwiastowanie”, 2021, nr 1.
 Motyka A., *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne*, cz. 11, „Zwiastowanie”, 2022, nr 3.
 Szczepaniak J., *Katalog duchowieństwa diecezjalnego zestawiony na podstawie krakowskich ksiąg święceń (1646-1789)*, t. 1.
 Szczepaniak J., *Katalog kleryków seminarium stradomskiego (1732-1800)*, Kraków 2006.
 Szczepaniak J., *Spis prepozytów i plebanów diecezji krakowskiej (XVIII w.)*, Kraków 2008.
 Wiśniewski J., *Dekanat miechowski*, Radom 1917.

Streszczenie

Parafia Dobrzechów pod koniec XVIII w. stanowiła jedną z najbogatszych parafii w dekanacie strzyżowskim diecezji krakowskiej. W XIX w. zarządzała nią wielu wybitnych duchownych. Dla tych, których praca przypadła na pierwszą połowę

stulecia, zachowały się testamenty oraz rachunki poświadczające wystawność organizowanych pochówków w zbiorach akt Sądu Szlacheckiego w Tarnowie przechowywanych w Archiwum Narodowym w Krakowie. Prezentowana publikacja stanowi edycję źródłową testamentów ks. Wojciecha Atteńskiego, ks. Franciszka Ksawerego Jabłonowskiego, ks. Floriana Winklera, ks. Jana Ryłskiego.

Słowa kluczowe: Dobrzechów, testamenty, Wojciech Atteński, Franciszek Ksawery Jabłonowski, Florian Winkler, Jan Ryłski.

Summary

TESTAMENTS OF THE PARSONS OF DOBRZECZÓW PARISH FROM THE FIRST HALF OF THE 19TH CENTURY

At the end of the 18th century the parish of Dobrzechów was one of the wealthiest parishes in the Strzyżów deanery of the Kraków diocese. In the 19th century it was managed by many distinguished parish priests. For those whose work took place in the first half of the 19th century the testaments and accounts documenting the splendour of funerals have been preserved in the collections of the Noble Court in Tarnów, nowadays stored in the Archiwum Narodowe in Kraków. The presented paper is a source edition of the testaments of Rev. Wojciech Atteński, Rev. Franciszek Ksawery Jabłonowski, Rev. Florian Winkler, and Rev. Jan Ryłski.

Keywords: Dobrzechów, testaments, Wojciech Atteński, Franciszek Ksawery Jabłonowski, Florian Winkler, Jan Ryłski.